

Chambre des représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1998 - 1999^(*)

29 AVRIL 1999

PROJET DE LOI

**modifiant les articles 162 et 164
du Code civil**

EXPOSE DES MOTIFS

MESDAMES, MESSIEURS,

Le Gouvernement à l'honneur de vous soumettre le présent projet de loi qui vise à lever la prohibition du mariage prévue à l'article 162 du Code Civil et existant en ligne collatérale, entre les alliés au même degré.

Le texte de ce projet a été adapté conformément aux remarques faites par le Conseil d'État.

La prohibition actuelle du mariage entre beau-frère et belle-soeur a connu de nombreuses modifications au fil du temps.

Le Code Napoléon prévoyait une prohibition absolue du mariage entre frère et soeur, légitime ou illégitime, et n'atténuait aucunement la rigueur de cette prohibition à l'égard des alliés au même degré.

La loi du 23 avril 1827 et le décret du 28 février 1831 ont changé cette situation et ont habilité le Gouvernement à lever, pour des causes graves, la prohibition consacrée par l'article 162 du Code civil pour le mariage entre alliés au même degré, lorsque le

(*) Cinquième session de la 49ème législature

Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1998 - 1999^(*)

29 APRIL 1999

WETSONTWERP

**tot wijziging van de artikelen 162 en
164 van het Burgerlijk Wetboek**

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

De Regering heeft de eer u dit ontwerp van wet voor te leggen dat de opheffing beoogt van het huwelijksverbod voorzien in artikel 162 van het Burgerlijk Wetboek en bestaande in de zijlijn tussen aanverwanten van dezelfde graad.

De tekst van dit ontwerp werd aangepast aan de opmerkingen van de Raad van State.

Het huidige huwelijksverbod tussen schoonbroer en schoonzuster is in de loop der tijden onderhevig geweest aan tal van wijzigingen.

De Code Napoléon stelde een volstrekt verbod in op het huwelijk tussen broer en zuster, wettige of onwettige, zonder enige verzachting ten aanzien van de aanverwanten in dezelfde graad.

Door de wet van 23 april 1827 en later bij het decreet van 28 februari 1831 werd deze toestand gewijzigd en was de Regering bevoegd om het huwelijksverbod door artikel 162 van het Wetboek gehuldigd tussen aanverwanten van dezelfde graad, voor gewich-

(*) Vijfde zitting van de 49ste zittingsperiode

mariage est dissout par la mort naturelle de l'un des époux.

L'arrêté royal du 5 janvier 1864, qui réglait le droit de dispense, mettait l'accent sur le fait que l'octroi de semblable dispense exigeait l'existence de causes graves.

Toutefois, il ressort de la pratique que des dispenses ont été accordées régulièrement.

L'alinéa 2 de l'article 162 du Code civil, ajouté par la loi du 11 février 1920, autorisait les beaux-frères et les belles-soeurs à se marier entre eux sans dispense après le décès du conjoint qui produisait l'alliance.

La prohibition absolue était maintenue lorsque ce conjoint était encore en vie.

La prohibition de principe prévue à l'article 162 du Code civil a été maintenue par la loi du 1er juillet 1957. Le principe a cependant été assoupli et le Roi s'est vu conférer le droit de dispense l'autorisant à lever, pour des causes graves, la prohibition des mariages entre beaux-frères et belles-soeurs lorsque le conjoint qui produit l'alliance est encore en vie.

Cette législation est toujours en vigueur.

Il convient de faire remarquer que la jurisprudence administrative montre que cette législation est appliquée de manière souple.

Parmi les causes graves souvent admises, on peut citer la grossesse de la femme, l'existence d'une relation de vie commune entre les futurs époux depuis un certain temps, l'éducation des enfants issus d'un précédent mariage.

Il ressort de l'examen des dossiers soumis au Département qu'entre 1960 et 1997, 583 demandes de dispense ont été introduites, parmi lesquelles seules 7 ont été rejetées.

Le refus le plus récent date de 1996. Il est très exceptionnel de refuser d'octroyer une dispense. Il peut être, en effet, constaté que l'absence de motifs graves de refus suffit pour que la dispense soit accordée.

Un examen de la législation européenne (Allemagne, Autriche, Espagne, France, Grèce, Italie, Luxembourg, Pays-Bas, Portugal, Royaume-Uni et Suisse) montre que seuls la Belgique, l'Italie et le Luxembourg connaissent un empêchement au mariage en-

tige redenen op te heffen, wanneer het huwelijk ontbonden is door de natuurlijke dood van één van de echtgenoten.

Het koninklijk besluit van 5 januari 1864 regelde het dispensatierecht, waarbij de nadruk werd gelegd op het feit dat er gewichtige redenen dienden te bestaan om een dergelijke ontheffing te verlenen.

De praktijk wees echter uit dat er geregeld dispensatie werd toegestaan.

Door de wet van 11 februari 1920 werd aan artikel 162 van het Burgerlijk Wetboek een tweede lid toegevoegd waarbij aan de schoonbroers en schoonzusters, na het overlijden van de echtgenoot welke oorzaak was van de aanverwantschap, toestemming werd verleend zonder dispensatie met elkaar te huwen.

Het volstrekt verbod bleef gehandhaafd indien deze echtgenoot nog in leven was.

Door de wet van 1 juli 1957 werd het principieel verbod, zoals vervat in artikel 162 B.W., behouden. Wel werd het principe enigszins afgezwakt en kreeg de Koning het dispensatierecht, om gewichtige redenen, het huwelijksverbod tussen schoonbroer en schoonzuster op te heffen in het geval dat de echtgenoot die de verwantschap heeft doen ontstaan, nog in leven is.

Deze wetgeving is nog steeds van kracht.

Er dient te worden opgemerkt dat uit de administratieve rechtspraak blijkt dat er een soepele toepassing is van deze wetgeving.

Een aantal vaak aangenomen gewichtige redenen zijn : zwangerschap van de vrouw, bestaan van een samenlevingsverband tussen de aanstaande echtgenoten gedurende een bepaalde termijn, de opvoeding van de kinderen uit een vorige huwelijk.

Uit de analyse van de dossiers, voorgelegd aan het Departement blijkt dat gedurende de periode van 1960 tot en met 1997, 583 aanvragen tot ontheffing werden ingediend, waarvan er slechts 7 werden geweigerd.

De laatste weigering dateert van 1996. De weigering is een grote uitzondering en om de dispensatie te verlenen kan er vastgesteld worden dat het voldoende is dat er geen gewichtige redenen zijn om ze te weigeren.

Een onderzoek van de wetgeving op Europees vlak (Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk, Zwitserland) toont aan dat alleen in België, Italië en Luxemburg een huwelijksbeletsel

tre beau-frère et belle-soeur mais que cet empêchement peut être levé. Toutefois, en ce qui concerne la Grèce, la prohibition reste absolue.

De plus, il convient de remarquer que le ratio legis qui se trouve à la base de la loi du 1er juillet 1957 ne vaut plus à l'heure actuelle. Les dispositions de l'article 162 relatives à la prohibition de mariage ont été maintenues en 1957 par crainte d'immoralité et parce que l'on voulait éviter que la paix familiale ne soit perturbée par des relations éventuelles entre les membres de la famille, relations susceptibles de provoquer des divorces.

Aujourd'hui, le sens du terme «famille» s'est modifié. La «famille» au sens large n'existe plus; l'évolution des mœurs et des coutumes a conduit à tolérer et même à admettre des formes de vie commune autres que les formes traditionnelles.

Il ressort de la jurisprudence du Département que les parents proches s'opposent rarement au mariage projeté, même si les relations qu'entretenaient les requérants auparavant, ont entraîné le divorce.

Étant donné que le refus est très exceptionnel et qu'en raison de l'évolution des mœurs les objections contre les mariages entre beaux-frères et belles-soeurs ont progressivement disparu, il est proposé dans le projet de loi qui vous est soumis, de ne plus maintenir la prohibition de mariage entre beaux-frères et belles-soeurs.

De la sorte, le mariage resterait toujours prohibé en Belgique uniquement :

- en ligne directe, entre tous les ascendants et les descendants, et les alliés dans la même ligne (art. 161 du Code civil);
- entre frère et soeur (art. 162 du Code civil);
- entre l'oncle et la nièce, la tante et le neveu, avec possibilité de dispense à accorder par le Roi pour des causes graves (art. 163 et 164 du Code civil);
- entre l'adoptant et l'adopté ou ses descendants (art. 363 du Code civil);
- entre l'adopté et le conjoint de l'adoptant (art. 363 du Code civil);
- entre l'adoptant et le conjoint de l'adopté (art. 363 du Code civil);
- entre les enfants adoptifs d'un même adoptant, avec possibilité de dispense à accorder par le Roi pour des causes légitimes (art. 363 du Code civil);

bestaat tussen schoonbroer en schoonzuster, maar dat opgeheven mag worden. In Griekenland blijft het verbod evenwel absoluut.

Bovendien kan er worden opgemerkt dat de ratio legis die aan de basis lag van de wet van 1 juli 1957 hedentendage niet langer speelt. De bepalingen in verband met het huwelijksverbod in artikel 162 werden in 1957 behouden uit vrees voor losbandigheid, daar men wou vermijden dat de vrede in de familie werd verstoord door eventuele relaties tussen de familieleden, die aanleiding konden zijn tot echtscheiding.

Vandaag heeft het woord «familie» een andere betekenis gekregen. De «groot-familie» bestaat niet langer, de evolutie van de zeden en gewoonten heeft er voor gezorgd dat naast de traditionele samenlevingsvormen, andere samenlevingsvormen worden geduld en zelfs aanvaard.

Uit de rechtspraak van het Departement blijkt trouwens dat de naaste verwanten zich amper verzetten tegen het voorgenomen huwelijk, zelfs indien de voorafgaande betrekkingen tussen de verzoekers geleid hebben tot de echtscheiding.

Gelet op het feit dat de weigering een grote uitzondering is en dat de evolutie van de zeden er voor gezorgd heeft dat de bezwaren tegen een huwelijk tussen schoonbroer en schoonzuster langzaam aan zijn weggeëbd, wordt in het wetsontwerp, dat u wordt voorgelegd, voorgesteld het huwelijksverbod tussen schoonbroer en schoonzuster niet langer te behouden.

In die omstandigheden zou het huwelijksverbod in België nog enkel bestaan voor :

- bloedverwanten in de rechte opgaande en nederdalende lijn en aanverwanten in dezelfde lijn (art. 161 B.W.);
- broer en zuster (art. 162 B.W.);
- oom en nicht, tante en neef, met mogelijkheid van dispensatie door de Koning om gewichtige redenen (art. 163 en art. 164 B.W.);
- adoptant en geadopteerde of zijn afstammelingen (art. 363 B.W.);
- geadopteerde en de echtgenoot van de adoptant (art. 363 B.W.);
- adoptant en de echtgenoot van de geadopteerde (art. 363 B.W.);
- adoptieve kinderen van een zelfde adoptant, met mogelijkheid van dispensatie door de Koning om wet-tige redenen (art. 363 B.W.);

- entre l'adopté et les enfants de l'adoptant, avec possibilité de dispense à accorder par le Roi pour des causes légitimes (art. 363 du Code civil).

Telles sont, Mesdames, Messieurs, les considérations qu'il nous paraît utile de formuler en ce qui concerne le projet de loi que le Gouvernement soumet à votre haute autorité législative.

Le ministre de la Justice,

T. VAN PARYS

- geadopteerde en de kinderen van de adoptant, met mogelijkheid van dispensatie door de Koning om wettige redenen (art. 363 B.W.).

Dit zijn, Dames en Heren, de beschouwingen die kunnen worden gegeven bij het ontwerp van wet die de Regering aan uw hoog wetgevend gezag voorlegt.

De minister van Justitie,

T. VAN PARYS

AVANT-PROJET DE LOI**soumis à l'avis du Conseil d'État****Avant-projet de loi modifiant les articles
162 et 164 du code civil****Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

A l'article 162 du Code civil, sont apportées les modifications suivantes :

1° à l'alinéa 1er, les mots «et les alliés au même degré» sont supprimés;

2° l'alinéa 2 est abrogé.

Art. 3

A l'article 164 du même Code, les mots «ainsi que les prohibitions portées à l'article 162 relativement aux mariages entre beaux-frères et belles-soeurs» sont supprimés.

VOORONTWERP VAN WET**onderworpen aan het advies van de Raad van State****Voorontwerp van wet tot wijziging van de
artikelen 162 en 164 van het burgerlijk wetboek****Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 162 van het Burgerlijk Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid, worden de woorden «en de aanverwanten in dezelfde graad» geschrapt;

2° het tweede lid wordt opgeheven.

Art. 3

In artikel 164 van hetzelfde Wetboek, worden de woorden «evenals het in artikel 162 vervatte verbod betreffende de huwelijken tussen schoonbroer en schoonzuster» geschrapt.

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT

Le CONSEIL D'ÉTAT, section de législation, deuxième chambre, saisi par le Ministre de la Justice, le 2 décembre 1998, d'une demande d'avis sur un projet de loi modifiant les articles 162 et 164 du Code civil, a donné le 22 février 1999 l'avis suivant :

Examen du projet

Dispositif

Article 2

Il y a lieu de tenir compte des modifications encore en vigueur subies par l'article 162 du Code civil.

L'on écrira dès lors :

«A l'article 162 du Code civil, sont apportées les modifications suivantes :

1° à l'alinéa 1er, modifié par la loi du 31 mars 1987, les mots ...»;

2° l'alinéa 2, inséré par la loi du 11 février 1920, est abrogé.».

Article 3

Il y a lieu de tenir compte des modifications encore en vigueur subies par l'article 164 du Code civil.

L'on écrira dès lors :

«A l'article 164 du même Code, remplacé par la loi du 1er juillet 1957, les mots ...».

La chambre était composée de

Messieurs

Y. KREINS, conseiller d'État, président,

P. LIENARDY,
P. QUERTAINMONT, conseillers d'État,

P. GOTHOT, assesseurs de la
J. van COMPERNOLLE, section de législation,

Madame

B. VIGNERON, toegevoegd griffier.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, tweede kamer, op 2 december 1998 door de Minister van Justitie verzocht hem van advies te dienen over een ontwerp van wet «tot wijziging van de artikelen 162 en 164 van het Burgerlijk Wetboek», heeft op 22 februari 1999 het volgende advies gegeven :

Onderzoek van het ontwerp

Dispositief

Artikel 2

Er behoort rekening te worden gehouden met de nog van kracht zijnde wijzigingen die zijn aangebracht in artikel 162 van het Burgerlijk Wetboek.

Men schrijve derhalve :

«In artikel 162 van het Burgerlijk Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in het eerste lid, gewijzigd bij de wet van 31 maart 1987, worden de woorden ...»;

2° het tweede lid, ingevoegd bij de wet van 11 februari 1920, wordt opgeheven.».

Artikel 3

Er behoort rekening te worden gehouden met de nog van kracht zijnde wijzigingen die zijn aangebracht in artikel 164 van het Burgerlijk Wetboek.

Men schrijve derhalve :

«In artikel 164 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 1 juli 1957, worden de woorden «evenals het in artikel 162 vervatte verbod betreffende huwelijken tussen schoonbroeder en schoonzuster» geschrapt.».

De kamer was samengesteld uit

de Heren

Y. KREINS, staatsraad, voorzitter,

P. LIENARDY,
P. QUERTAINMONT, staatsraden,

P. GOTHOT, assessoren van de
J. van COMPERNOLLE, afdeling wetgeving,

Mevrouw

B. VIGNERON, toegevoegd griffier.

Le rapport a été présenté par Mme P. VANDERNACHT, auditeur. La note du Bureau de coordination a été rédigée et exposée par M. A. LEFEBVRE, référendaire adjoint.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise a été vérifiée sous le contrôle de M. P. LIENARDY.

LE GREFFIER,

B. VIGNERON

LE PRESIDENT,

Y. KREINS

Het verslag werd uitgebracht door Mevr. P. VANDERNACHT, auditeur. De nota van het Coördinatiebureau werd opges-teld en toegelicht door de H. A. LEFEBVRE, adjunct-referendaris.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de H. P. LIENARDY.

DE GRIFFIER,

B. VIGNERON

DE VOORZITTER,

Y. KREINS

PROJET DE LOI

ALBERT II, ROI DES BELGES,

*A tous, présents et à venir,
Salut.*

Sur la proposition de Notre Ministre de la Justice,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS:

Notre Ministre de la Justice est chargé de présenter, en Notre nom, aux Chambres législatives et de déposer à la Chambre des représentants, le projet de loi dont la teneur suit :

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2.

A l'article 162 du Code civil, sont apportées les modifications suivantes :

1° à l'alinéa 1er, modifié par la loi du 31 mars 1987, les mots «et les alliés au même degré» sont supprimés;

2° l'alinéa 2, inséré par la loi du 11 février 1920, est abrogé.

Art. 3.

A l'article 164 du même Code, remplacé par la loi du 1er juillet 1957, les mots «ainsi que les prohibitions portées à l'article 162 relativement aux mariages entre beaux-frères et belles-soeurs» sont supprimés.

Donné à Bruxelles, le 12 avril 1999.

ALBERT

PAR LE ROI :

Le ministre de la Justice,

T. VAN PARYS

WETSONTWERP

ALBERT II, KONING DER BELGEN,

*Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, Onze
Groet.*

Op de voordracht van Onze Minister van Justitie,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ :

Onze Minister van Justitie is gelast het ontwerp van wet, waarvan de tekst hierna volgt, in Onze naam aan de Wetgevende Kamers voor te leggen en bij de Kamer van volksvertegenwoordigers in te dienen :

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 162 van het Burgerlijk Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid, gewijzigd bij de wet van 31 maart 1987, worden de woorden «en de aanverwanten in dezelfde graad» geschrapt;

2° het tweede lid, ingevoegd bij de wet van 11 februari 1920, wordt opgeheven.

Art. 3

In artikel 164 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 1 juli 1957, worden de woorden «evenals het in artikel 162 vervatte verbod betreffende de huwelijken tussen schoonbroer en schoonzuster» geschrapt.

Gegeven te Brussel, 12 april 1999

ALBERT

VAN KONINGSWEGE :

De minister van Justitie,

T. VAN PARYS